

In heel Gelderland zal de bevolkingssamenstelling de komende decennia veranderen, is de verwachting. Wie de blik op de toekomst gericht houdt, voorziet nieuwe vraagstukken op het gebied van wonen, werken en zorgen. En speelt daar nu al op in.

Wie kijkt naar de demografische prognoses voor Gelderland ziet dat er grote verschuivingen te verwachten zijn in de opbouw van de bevolking. Gelderland wordt minder 'groen', veel 'grijsler' en tegelijkertijd ook veel 'zwarter'. De verhouding tussen autochtone en nieuwe Nederlanders verandert: van iedereen wordt aanpassingsvermogen verwacht.

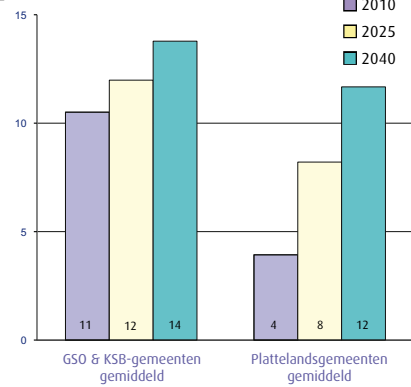
Demografische veranderingen

Volgens de prognoses¹ zal het aandeel van niet-westerse migranten in Gelderland toenemen en het zijn vooral de plattelandsgemeenten die met die groei te maken gaan krijgen. Deze veranderingen in de samenstelling van de bevolking werpen soms nieuwe vraagstukken op en zullen zeker aandacht vragen: om de kansen te benutten die deze veranderingen met zich meebrengen én om negatieve effecten te voorkomen.

Regionale spreiding

Terwijl het aantal niet-westerse migranten de komende vijftien jaar in heel Nederland met 27% toeneemt, ligt dit voor Gelderland op 46%. Een inhaalrace, want Gelderland heeft nu relatief weinig inwoners van niet-

Percentage niet-westerse alloctonen

westerse afkomst. De grootste veranderingen in de bevolkingssamenstelling vinden plaats in het landelijk gebied. Buren, Bronckhorst, Heerde, Ubbergen, of West Maas en Waal zijn gemeenten waar het aantal niet-westerse migranten nu op 2 à 3% van het totaal aantal inwoners ligt, terwijl dat over vijftien jaar is gegroeid naar 6 à 9%. Gemiddeld groeit het aantal niet-westerse migranten in de Gelderse plattelandsgemeenten met 134%.

De gemeenten die onder het Grote- en

Percentage niet-westerse alloctonen

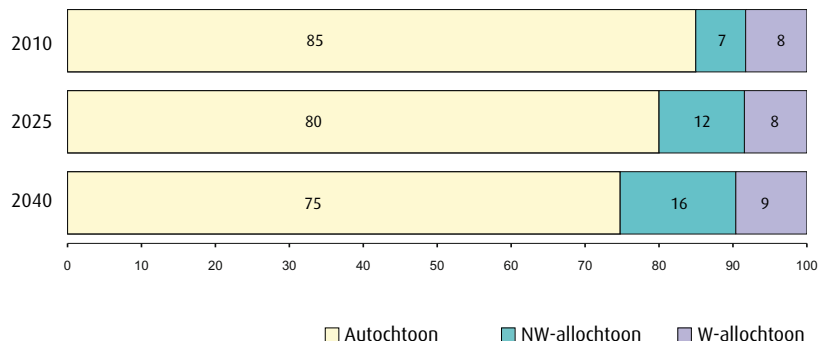
GSO & KSB-gemeenten	2010	2025	2040
Nederland	11	14	16
Gelderland	7	10	12
Apeldoorn	7	10	12
Arnhem	17	15	16
Culemborg	12	12	13
Doesburg	10	14	16
Doetinchem	6	8	10
Ede	7	9	11
Harderwijk	10	11	12
Nijmegen	12	13	14
Tiel	13	13	14
Wageningen	13	18	21
Zutphen	7	10	12

Plattelandsgemeenten	2010	2025	2040
Aalten	4	8	11
Barneveld	4	10	14
Berkelland	3	6	9
Beuningen	4	8	12
Bronckhorst	2	6	9
Brummen	5	10	14
Buren	2	8	13
Druten	6	9	13
Duiven	5	9	14
Elburg	2	7	10
Epe	5	8	10
Ermelo	4	8	11
Geldermalsen	4	9	14
Groesbeek	3	8	11
Hatterm	3	7	10
Heerde	3	7	11
Heumen	4	9	12
Lingewaal	3	6	8
Lingewaard	3	7	11
Lochem	4	8	11
Maasdriel	3	8	12
Millingen aan de Rijn	3	8	13
Montferland	3	9	13

Plattelandsgemeenten	2010	2025	2040
Neder-Betuwe	3	9	14
Neerijnen	3	6	8
Nijkerk	5	8	11
Nunspeet	3	7	12
Oldebroek	3	7	10
Oost Gelre	3	7	10
Oude IJsselstreek	6	9	12
Overbetuwe	4	8	11
Putten	3	7	11
Renkum	5	8	11
Rheden	6	10	13
Rijnwaarden	2	6	10
Rozendaal	6	15	18
Scherpenzeel	2	7	11
Ubbergen	3	9	13
Voorst	3	5	8
West Maas en Waal	2	6	10
Westervoort	7	13	19
Wijchen	4	7	10
Winterswijk	5	9	12
Zaltbommel	5	8	10
Zevenaar	5	8	10

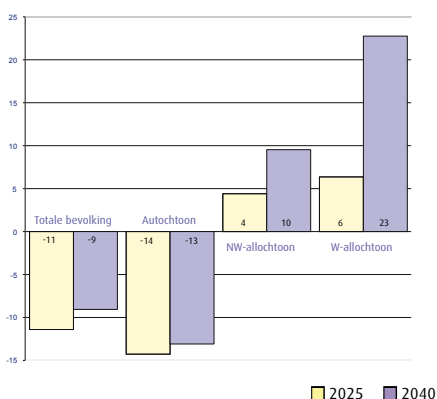

Beroepsbevolking (20-65 jaar)

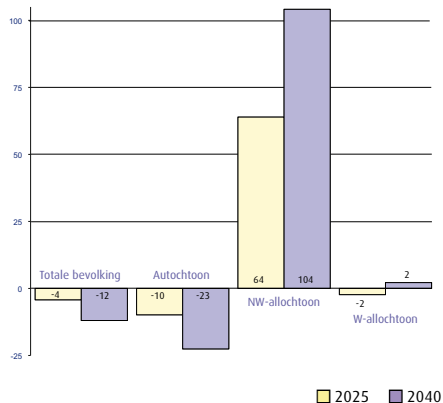

Kleine Stedenbeleid vallen, houden de komende vijftien jaar min of meer gelijke tred met de landelijke prognose, maar de stedelijke groeipercentages verschillen onderling aanzienlijk (Arnhem 6%, Winterswijk 62%).

Groeipercentage jongeren (0-20 jaar) t.o.v. 2010

Groeipercentage beroepsbevolking (20-65 jaar) t.o.v. 2010

Jongeren

Het aantal kinderen en jongeren tot twintig jaar neemt voorlopig gestaag af. Dat hun aantal niet nog sterker zal dalen, komt door de aanwas van migrantenjongeren. Nu vormen de 484.452 Gelderse jongeren nog 24% van de totale bevolking, voor 2025 is dat 21% en nog eens vijftien jaar later is die dalende trend weer gekeerd tot 22%. In 2040 telt Gelderland in totaal 40.000 jongeren minder dan nu. Als er in onze provincie alleen autochtone kinderen zouden wonen, zouden het er bijna 50.000 minder zijn.

Beroepsbevolking

Eenzelfde ontwikkeling is te zien bij de beroepsbevolking van 20-65 jaar: jaar in jaar uit neemt de autochtone beroepsbevolking met duizendtallen af tot het er in 2040 in totaal 229.550 minder zijn. Het aantal niet-westerse migranten in deze leeftijdsgroep neemt juist toe: tot en met 2025 zo'n 17.000 per vijf jaar, daarna zwakt de groei iets af, maar over de periode tot 2040 is al met al sprake van een verdubbeling.

In procenten neemt het aandeel van autochtonen in deze leeftijdsgroep af van 85% (via 80% in 2025) naar 75% van de beroepsbevolking in 2040. De groep niet-westerse migranten neemt toe van 7% via 12% (2025) naar 16% (2040).

Ouderen

Het aantal 65-plussers neemt op alle fronten toe. Het aandeel van autochtone ouderen stijgt van 16% (via 24% in 2025) naar 29% van de bevolking in Gelderland in 2040. In absolute aantallen gaat het om een toename van in totaal 236.000 ouderen. Bij de niet-westerse migranten voltrekt zich een gelijksoortige trend. Het huidige aantal van 5.200

niet-westerse 65-plussers in Gelderland, komt via 14.000 in 2025 uit op ruim 34.000 in 2040.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Als we dit lesje in demografische prognoses koppelen aan het thema participatie, tekenen zich maatschappelijke vraagstukken af die aandacht opeisen.

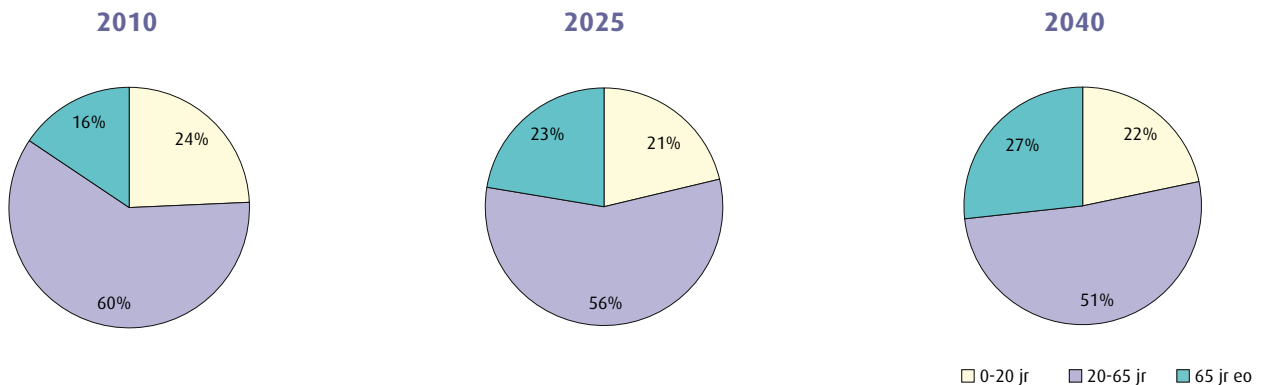
Wonen

Een veranderende bevolkingssamenstelling betekent aandacht voor wonen en sociale cohesie in de dorpen en wijken. De afgelopen jaren nam de ruimtelijke spreiding over verschillende wijken van de diverse groepen af en ontstonden er wijken met een hoge concentratie van problemen. Aangezien het besteedbaar inkomen van niet-westerse migranten structureel lager is dan het gemiddelde, zijn de wijken verkleurd en kennen mensen die al hun leven lang in de wijk wonen hun buurt niet terug. En ook migranten uit de middenklasse trekken weg naar duurdere huur- en koopwoningen. Het is hard werken voor veel samenwerkende partijen om deze buurten met een groot aantal arme gezinnen leefbaar en levendig te maken en segregatie tegen te gaan. In de nabije toekomst is dit geen 'grootstadsproblematiek' meer, maar hebben alle regio's - en zeker Rivierenland - met een veel grotere diversiteit te maken. Door hier bijtijds op te anticiperen, worden kansen verzilverd.

Werken

Niet-westerse migranten op de arbeidsmarkt hebben meer dan gemiddeld last van economische tegenwind en hebben momenteel drie maal zo vaak te maken met werkloosheid als autochtone Nederlanders.² Met een

Leeftijdverdeling

afnemende beroepsbevolking is juist elke arbeidskracht nodig en het is dan ook zaak om die zwakkere arbeidsmarktpositie te keren: onder andere door schooluitval tegen te gaan, die vooral in het beroepsonderwijs nog hoog is en aanzienlijk hoger onder niet-westerse jongeren. En hoezeer het opleidingsniveau ook stijgt: op dit moment heeft slechts zo'n 35 à 40% van de jonge (niet-schoolgaande) Marokkaans- en Turks-Nederlandse vrouwen een startkwalificatie tegenover 80% van de autochtone jonge vrouwen. Dat lost zich niet 'vanzelf' op, aangezien er door huwelijksmigratie laagopgeleide vrouwen naar Nederland komen. Ook op de lange termijn heeft opleidingsniveau veel impact. Dat hoogopgeleide niet-westerse jongeren meer moeite hebben om passend werk te vinden, komt mede door het feit dat ze dikwijls uit een lage sociale klasse komen, zo toonde onderwijssocioloog Paul Jungbluth aan.

Zorgen

Vergrijzing en verkleuring samen doen een fors appel op alle instellingen die te maken hebben met ouderenzorg. Verzorgings- en verpleeghuizen, thuiszorg, dagopvang of steunpunten voor mantelzorg krijgen niet alleen meer cliënten, maar ook cliënten met andere vragen. Om als organisatie toegankelijk te zijn, zorgvragers te bereiken en een goed afgestemd aanbod te bieden, wordt

diversiteitsbeleid en interculturalisatie binnen organisaties steeds urgenter. Ontwikkelingen als de Wmo en wijzigingen in de AWBZ zullen leiden tot een groter beroep op mantelzorg. Er is in het veld nog weinig know-how over het ondersteunen van niet-westerse mantelzorgers.

Elan helpt naar de toekomst te kijken

Elan heeft de expertise in huis om bepaalde vraagstukken in een vroeg stadium te zien aankomen en te agenderen. Voor de positie van allochtone mantelzorgers bijvoorbeeld, vroegen beide voorgangers van Elan in een gezamenlijk project al in 1997 aandacht; op 20 mei 2010 kwamen negentig deelnemers af op een bijeenkomst met onder andere de presentatie van het cahier *Ondersteuning aan allochtone mantelzorgers*. De problematiek is erkend en de notie dat dit aandacht vereist is geland. Mensen willen ontdekken hoe ze deze doelgroep kunnen bereiken en ondersteunen.

Het is moeilijk om vijftien of zelfs dertig jaar vooruit te kijken en nu al te voorzien wat we dan nodig hebben. Om beleid te ontwerpen waarmee we voorkomen dat wat nu vraagstukken zijn, straks forse problemen zijn geworden. Omdat we even niet hadden opgelet. Bij het maken van beleidskeuzes kunnen cijfers een degelijke onderlegger vormen. Welke groepen doen het goed,

welke groepen lopen meer risico om buiten de boot te vallen en hebben extra aandacht nodig?

Elan kan (in samenwerking met het Kenniscentrum Sociaal Beleid van Spectrum) statistische gegevens inzichtelijk maken voor elke gemeente, of sector. Als specialist op het gebied van integratie, participatie en emancipatie koppelt Elan nieuwe feiten en inzichten aan de praktijk van alledag en eigen ervaringen. Die mix staat garant voor kennis die direct toepasbaar is. ●

Voetnoten:

- 1 Bron cijfers: Centraal Bureau voor de Statistiek, bewerking Elan Expertisecentrum.
- 2 Werkloosheid wordt niet naar herkomst geregistreerd. Uit de CBS cijfers blijkt dat in 2009 11% van de niet-westerse allochtonen werkloos was. Onder autochtonen was de werkloosheid 4%. Het *Jaarrapport integratie 2009* meldt voor het tweede kwartaal van 2009 dat landelijk 21% van de niet-westerse jongeren werkloos is, tegen 10% van de autochtone jongeren.